

1. MUZYKA JAKO WARTOŚĆ OSOBISTA I SPOŁECZNA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Muzyka wpływa na psychikę człowieka: pobudza wyobraźnię, rozwija inteligencję, ale też łagodzi obyczaje. Dzięki muzyce tworzą się również więzi między ludźmi, powstają grupy rówieśnicze skupiające się wokół preferowanych stylów muzycznych.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój moralno-duchowy.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poznanie dorobku kultury w dziedzinie muzyki; rozbudzenie wrażliwości na sztukę.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwijanie zdolności i umiejętności muzycznych, preferencji i umiejętności wartościowania wytworów kultury.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Znaczenie muzyki we współczesnym świecie.
- Rodzaje gatunków muzycznych i ich wpływ na człowieka.
- Obcowanie z piękną muzyką pozwala rozwijać wrażliwość. Prawda czy mit?
- Społeczny wymiar muzyki.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE→ **NORMY**

- Muzyka towarzyszy człowiekowi przez całe życie.
- Muzyka pomaga w rozwoju pamięci, uczeniu się i utrzymaniu koncentracji.
- Granie na instrumentach muzycznych powoduje rozwój umiejętności motorycznych, pomaga w kontroli impulsów i interakcji społecznych.

→ **ZASADY**

- Doceniam wartość muzyki w moim życiu.
- Szanuję wrażliwość muzyczną moich koleżanek i kolegów oraz rodziców i innych dorosłych.
- Chętnie uczę się gry na wybranym instrumencie lub chodzę na lekcje śpiewu.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW→ **NORMY**

- Muzyka jest ważną dziedziną w życiu młodego człowieka.
- Muzyka klasyczna jest zakorzeniona w tradycji i posiada następujące cechy: umiar, harmonia, równowaga i spokój.
- Muzyka korzystnie wpływa na całego człowieka, na duszę i ciało.

→ **ZASADY**

- Szanuję gusta muzyczne dorastającej młodzieży.
- Chętnie poświęcam czas na wspólne słuchanie muzyki, którą interesuje się młody człowiek.
- Znam wartość muzyki klasycznej i staram się ją pielęgnować w swojej rodzinie.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY→ **NORMY**

- Poznawanie różnych stylów i gatunków muzycznych poprzez działania praktyczne.
- Przybliżenie działalności artystyczno-muzycznej i kulturalnej środowiska, w którym uczeń funkcjonuje.

- Muzyka klasyczna wzmacnia pamięć, pobudza wyobraźnię przestrzenną, rozumowanie i logikę.

→ ZASADY

- Rozwijanie w uczniach wrażliwości estetycznej i umiejętności formułowania samodzielnych sądów, opinii i ocen w oparciu o własne kryteria artystyczno-muzyczne.
- Rozbudzanie zainteresowania życiem kulturalnym (szczególnie muzycznym) szkoły, miejscowości i regionu, poprzez zachęcanie ucznia do samodzielnej aktywności.
- Organizowanie wyjść klasowych na koncerty muzyki klasycznej.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Organizujemy wyjście całej klasy do filharmonii lub teatru na wspólnie wybrany koncert lub operę. Uczniowie wspólnie przygotowują się do tego wydarzenia. Samodzielnie wybierają miejsca i kupują bilety. Zapoznają się z zasadami panującymi w filharmonii i operze oraz dobierają odpowiedni ubiór. Analizują program wybranego przedstawienia oraz obsadę. Na pierwszej lekcji po wspólnym wyjściu na koncert lub do teatru uczniowie dzielą się swoimi przeżyciami i spostrzeżeniami.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młodzież poznaje wartości płynące z kontaktu z szeroko pojętą kulturą muzyczną; usamodzielnia się w zdobywaniu wiedzy o języku muzyki, twórcach, utworach muzycznych oraz instytucjach kultury. Wszystko to pozwala uczniom na świadome uczestniczenie w życiu kulturalnym o zasięgu lokalnym i globalnym. Muzyka bowiem, ze względu na jej interdyscyplinarny charakter, przenika obszary większości rodzajów sztuki, tworząc pomost ułatwiający zrozumienie sztuki i wykraczający poza jej formalne ramy¹.

1.10. ZAGROŻENIA

Młodzież nie znajduje wartości w muzyce i nie rozwija się w tej dziedzinie. Gusta muzyczne młodych ludzi są ubogie i ograniczają się do jednego stylu muzycznego. Jedynym źródłem poznawania muzyki jest życie codzienne, w którym dominuje muzyka popularna. Istnieje ona w sferze publicznej, na przykład podczas robienia zakupów w centrum handlowym czy czekania w kolejce lub na stacji metra. Ten rodzaj muzyki nie odzwierciedla preferencji muzycznych ucznia. Słuchanie niektórych stylów muzycznych może wywoływać również odczucia negatywne.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

MITOLOGIA

” Biedny był wówczas Orfeusz, bardzo biedny. Nie grał, nie śpiewał, chodził po łąkach i gajach i wołał: „Eurydyko! Eurydyko!” Ale odpowiadało mu tylko echo. Wtedy ważył się na rzecz, na którą nie każdy by się ważył: postanowił pójść do podziemia. Wziął ze sobą tylko swoją lutnię czarodziejską. Nie wiedział, czy to wystarczy, ale nie miał żadnej innej broni. Jakoż wystarczyło. Charon tak się zasłuchał w słodkie tony jego muzyki, że przewiózł go za darmo i bez oporu na drugi brzeg Styksu; Cerber, nawet sam Cerber nie szczekał! A kiedy stanął Orfeusz przed władcą podziemia, nie przestał grać, lecz potrącając z lekka struny harfy, skarżyć się zaczął, a skargi układały się w pieśni. Zdawało się, że w królestwie milczenia zaległa cisza większa i głębsza niż zwykle. I stał się dziw nad dziwy: Erynie, nieubłagane, okrutne, bezlitosne Erynie płakały!

Hades oddał Orfeuszowi Eurydykę i kazał ją Hermesowi wyprowadzić na świat z powrotem. I jedno jeszcze powiedział: Eurydyka iść będzie z Orfe-

1 Por. *Muzyka* [online], <https://podstawaprogramowa.pl/Liceum-technikum/Muzyka> [dostęp: 31.07.2022].

uszem, za nią niech kroczy Hermes, a Orfeusz niech pamięta, że nie wolno mu oglądać się poza siebie.

↑ J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Wydawnictwo Puls, Londyn 1992, s. 128.

KOMENTARZ

Jan Parandowski urodził się we Lwowie. Już w młodości fascynował się światem starożytnych Greków i Rzymian. Dlatego ukończył studia z filologii klasycznej i archeologii na Uniwersytecie Lwowskim. Jego pierwsza *Mitologia* ukazała się w 1924 roku. Od tego czasu doczekała się wielu wznowień i wydań. Parandowski odtworzył najbardziej popularne antyczne mity. Aby tego dokonać korzystał z wielu źródeł: utworów literackich, dzieł sztuki, tekstów historycznych i filozoficznych. Nie są to opracowania naukowe, mają raczej charakter popularyzatorski.

Mit o Orfeuszu i Eurydyce przedstawia konkretne wydarzenie z życia bogów i ludzi. W tej opowieści ukrywa się jednak głębszy, symboliczny sens. Mit ten opowiada o nieszczęśliwej miłości Orfeusza i Eurydyki. Orfeusz był królem Tracji. Był młody i przystojny. Potrafił pięknie śpiewać i grać na lutni. Nie było stworzenia, które przesłoby obojętnie wobec jego śpiewu. Eurydyka z kolei była precudnej urody. Każdy kto ją ujrzał zakochał się w niej bez pamięci. Niestety, te przymioty Eurydyki doprowadziły do nieszczęścia. Sprowadziły na nią śmierć. Orfeusz wiedziony rozpaczą, nie mając nic do stracenia, udał się do podziemi prosić Hades o zwrócenie mu ukochanej. Zabieg ten się powiódł. Kochanek dzięki swej grze i śpiewowi odzyskał ukochaną. Niestety, dalsza historia pokazuje, że nie na długo.

Wartość muzyki z pewnością zainteresuje uczniów. Warto przed lekcją zaproponować im prezentację wybranych gatunków muzycznych lub utworów, które im się podobają. Można z uczniami porozmawiać choćby o tym: Dlaczego preferują wybrany styl muzyczny? Jaką rolę w ogóle pełni muzyka w ich życiu?

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Filozofia i jej pojęcia mogą być środkiem do poznania i analizy zjawisk artystycznych, co pozwoli zbliżyć się do spraw sztuki w ogóle, a w naszym przypadku zgłębić wartość muzyki. Filozofia pozwala na poznanie nowych treści oraz nazwanie tego, co do tej pory było jedynie nieokreślonym przeżyciem emocjonalnym. „Przypisywanie muzyce określonych własności ekspresywnych

nie jest jedynie sprawą subiektywnych doznań. Słyszymy emocje w muzyce, ponieważ posiadamy wrodzoną skłonność do ożywiania artefaktów, ożywiania form, które postrzegamy. Zdolność muzyki do wyrażania smutku czy radości nie wynika z posiadania przez nią dyspozycji do wzbudzania w nas tych emocji. Ekspresja muzyczna jest nie tyle dedukowana, ile – jak powiedziała Elzenberg – zastawana w dziele². Dlatego też muzyka pełni ważną rolę w życiu młodego dorastającego człowieka, który zmagają się z różnymi emocjami. Obcowanie z muzyką: słuchanie czy tworzenie jej pozwala wyrazić emocje, nazwać je.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Muzyka wpływa na psychikę człowieka: pobudza wyobraźnię, rozwija inteligencję, ale też łagodzi obyczaje lub – jak wolą inni – leczy duszę. Profesor Skarżyński pracujący w Światowym Centrum Słuchu w Kajetanach mawiał, że muzyka jest nam potrzebna do życia³. Drugorzędny jest preferowany styl muzyczny, od klasyki poczynając, poprzez jazz, rock, pop czy muzykę ludową.

2 G. Wierzińska, *Wprowadzenie do filozofii muzyki*, „Estetyka i Krytyka” 15/16 (2/2008-1/2009), s. 348.

3 H. Skarżyński, *Muzyka i medycyna* [online], rozm. przepr. J. Chyłkiewicz, <http://slysze.inz.waw.pl/muzyka-i-medycyna-wywiad-z-prof-h-skarzynskim/> [dostęp: 31.07.2022].

Skoro kontakt z muzyką ma wpływ na rozwój człowieka, to tym bardziej należy podkreślić znaczenie muzyki w wychowaniu i kształtowaniu młodego człowieka. Lekcje muzyki powinny wspierać rozwój zdolności i kompetencji ucznia, nie tylko muzycznych. Kontakt z muzyką kształtuje zainteresowania młodych ludzi oraz wpływa na rozwój zdolności komunikacyjnych, uczy samodzielnego myślenia.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Powszechnie przyjmuje się, i nikt w zasadzie tego nie kwestionuje, że muzyka jest czynnikiem wzbogacającym osobowość i życie człowieka oraz wprowadzającym go w świat przeżywania piękna oraz wpływa na rozwój człowieka i jego wrażliwość. Współczesne badania wykazują, że muzyka przyczynia się do kształtowania procesów poznawczych: pamięci aktywnej, podzielności uwagi, twórczej wyobraźni oraz innych kompetencji poznawczych, takich jak spostrzeżenia i formułowanie ocen estetycznych⁴.

„Muzyka zawiera umowny język uczuć muzycznych, ale też w różnych ludziach wywołuje różne reakcje i uczucia. Odczuwanie muzyki, które stanowi osobistą cechę każdego człowieka, zależy między innymi od: wrażliwości, wykształcenia, zainteresowań”⁵. Słuchanie spokojnej muzyki nawet przez

4 J. Rusaczyk, *Muzyka i jej wpływ na życie i rozwój człowieka* [online], http://www.wychmuz.pl/artkuł_ar_124.html [dostęp: 31.07.2022].

5 J. Uchyła-Zroski, *Promuzyczne zachowania młodzieży w okresie dorastania i ich uwarunkowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1999, s. 30.

krótką chwilę może pomóc młodemu człowiekowi odpocząć i zrelaksować się po ciężkim dniu w szkole. Z kolei słuchanie muzyki na koncercie lub na dyskotecie pozwala wyrazić siebie, wprowadza w pozytywny nastrój.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Sztuka, w tym szczególnie muzyka, ale także literatura i malarstwo pozwalają nam zgłębiać dziedziny, które nie są nierealne, ale znajdują się ponad rzeczywistością. Muzyka pozwala, może znacznie bardziej niż malarstwo czy literatura, na wyrażanie tego, co wydaje się tylko wyobrażeniem, a także nadzwyczajnego aspektu prawd wiary. W tym sensie muzyka może wyrazić wszystko, ponieważ nie odnosi się tylko do zewnętrznej realnej rzeczywistości, ale też tego, co wydaje się nieosiągalne, transcendentne.

Zdaniem papieża Benedykta XVI Bóg sam jest jedyną prawdziwą rzeczywistością, tak prawdziwą, że przewyższa całą prawdę, dlatego muzyka powinna wyrażać uwielbienie wobec Boga. Tak jak zrobili to Izraelici przekraczający Morze Czerwone, zaśpiewali na cześć Pana pieśń⁶. „Naród wybrany przez Boga, który doświadczył wyzwalającej mocy Najwyższego, spontanicznie reaguje na to doświadczenie śpiewem ku czci Pana. Izraelici przez swoje wybraństwo nie byli ludem jak każdy inny naród, bo ostoją oraz najgłębszym sensem ich istnienia było służenie Bogu. Przejście przez Morze Sitowia – kluczowe dla Izraela wydarzenie – stało się inspiracją i zasadniczym tematem śpiewu, wyrazem czci i uwielbienia wobec Stwórcy”⁷. Papież upatruje w tym wydarzeniu najgłębsze źródło śpiewu i muzyki. Stwierdza wręcz, że człowiek, który w wierze doświadcza wyzwalającej mocy Boga w pełni może wyrazić się tylko poprzez śpiew, w muzyce⁸. „Muzyka rodzi się z modlitwy, wiary w Boga i zaufania Mu”⁹.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Nie możemy zapominać o formach wyrazu artystycznego, takich jak teatr, malarstwo itp. Ale „szczególne jest znaczenie muzyki, stanowiącej środowisko,

6 Por. J. Ratzinger, *Duch liturgii*, tłum. E. Piecul, wydaw. Klubu Książki Katolickiej, Poznań 2002, s. 10-11.

7 Por. T. Samulnik, *Główne tezy teologii muzyki Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Teologia w Polsce” 11 (2017), nr 2, s. 218.

8 Por. tamże.

9 Tamże.

w którym stale zanurzeni są ludzie młodzi, a także kulturę i język zdolny do budzenia emocji i kształtowania tożsamości. Język muzyki stanowi także bogactwo duszpasterskie, będące wyzwaniem szczególnie dla liturgii i jej odnowy”. Śpiew może być wielkim bodźcem dla drogi ludzi młodych. Święty Augustyn powiedział: „Śpiewaj, ale idź naprzód. Śpiewaj, aby podtrzymać swój wysiłek. Nie bądź leniwy! Śpiewaj i idź! [...] Ty zaś idź, aby posuwać się naprzód. Postępuj w dobrym, postępuj w prawości wiary, w czystości życia. Śpiewaj i idź”.

↑ ChV 226.

” Tutaj dotykamy samego sedna problemu. Kto dostrzega w sobie tę Bożą iskrę, którą jest powołanie artystyczne – powołanie poety, pisarza, malarza, rzeźbiarza, architekta, muzyka, aktora... – odkrywa zarazem pewną powinność: nie można zmarnować tego talentu, ale trzeba go rozwijać, ażeby nim służyć bliźniemu i całej ludzkości. Artysta a dobro wspólne. Społeczeństwo potrzebuje bowiem artystów, podobnie jak potrzebuje naukowców i techników, pracowników fizycznych i umysłowych, świadków wiary, nauczycieli, ojców i matek, którzy zabezpieczają wzrastanie człowieka i rozwój społeczeństwa poprzez ową wzniosłą formę sztuki, jaką jest „sztuka wychowania”. W rozległej panoramie kultury każdego narodu artyści mają swoje miejsce. Gdy idąc za głosem natchnienia tworzą dzieła naprawdę wartościowe i piękne, nie tylko wzbogacają dziedzictwo kulturowe każdego narodu i całej ludzkości, ale pełnią także cenną posługę społeczną na rzecz dobra wspólnego.

↑ LA 3-4.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Wtedy Mojżesz i Izraelici razem z nim zaśpiewali taką oto pieśń ku czci Pana:
 „Będę śpiewał ku czci Pana,
 który wspaniale swą potęgę okazał,
 gdy konia i jeźdźca jego
 pogrążył w morzu.
 Pan jest moją mocą i źródłem męstwa!
 Jemu zawdzięczam moje ocalenie.
 On Bogiem moim i uwielbiać Go będę,
 On Bogiem ojca mego, będę Go wywyższał.
 Pan wojownikiem;
 Pan jest imię Jego.
 Rzucił w morze rydwany faraona i jego wojsko.
 Wyborowi jego wodzowie zginęli w Morzu Czerwonym.

Przepaści ich ogarnęły,
jak głąz runęli w głębinę”. [...]

Miriam prorokini, siostra Aarona, wzięła bębenek do ręki, a wszystkie kobiety szły za nią w płasach i uderzały w bębenki. A Miriam intonowała im:

„Śpiewajmy pieśń chwały na cześć Pana,
bo swą potęgę okazał,
gdy konie i jeźdźców ich
pogrzyzył w morzu”.

↑ Wj 15,1-5.20-21.

” Sprawiedliwi, wołajcie radośnie na cześć Pana,
prawym przystoi pieśń chwały.
Sławcie Pana na cytrze,
grajcie Mu na harfie dziesięciostrunnej.
Śpiewajcie Jemu pieśń nową,
pełnym głosem pięknie Mu śpiewajcie!

↑ Ps 33,1-3.

” Słowo Chrystusa niech w was mieszka w całym swym bogactwie: z całą mądrością nauczajcie i napominajcie siebie, psalmami, hymnami, pieśniami pełnymi ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach.

↑ Kol 3,16.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Śpiew i muzyka spełniają swoją funkcję znaków tym wymowniej, „im ściślej zwiążą się z czynnością liturgiczną”, według trzech podstawowych kryteriów: pełne wyrazu piękno modlitwy, jednomyślne uczestniczenie zgromadzenia w przewidzianych momentach i uroczysty charakter celebracji. Uczestniczą one w ten sposób w tym, co stanowi cel słów i czynności liturgicznych, a którym jest chwała Boża i uświęcenie wiernych.

Ileż razy płakałem, słuchając hymnów Twoich i kantyków, wstrząśnięty błogim śpiewem Twego Kościoła. Głosy te wlewały się do moich uszu, a gdy Twoja prawda ściekała kroplami do serca, parowało z niego gorące uczucie po-bożnego oddania. Z oczu płynęły łzy i dobrze mi było z nimi.

↑ KKK 1157; por. 1156.

V. LITERATURA

Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska Christus vivit. Do młodych i całego Ludu Bożego*, Wydawnictwo M, Kraków 2019.

Górny T., *Polifonia. Od muzyki do literatury*, wydaw. Universitas, Kraków 2017.

Jan Paweł II, *List do artystów. Do tych, którzy z pasją i poświęceniem poszukują nowych «epifanii» piękna, aby podarować je światu w twórczości artystycznej*, wydaw. TUM, Wrocław 2005.

Muzyka [online], <https://podstawaprogramowa.pl/Liceum-technikum/Muzyka> [dostęp: 31.07.2022].

Parandowski J., *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Wydawnictwo Puls, Londyn 1992.

Psychologia muzyki, red. M. Chełkowska-Zacharewicz, J. Kaleńska-Rodzaj, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020.

Ratzinger J., *Duch liturgii*, tłum. E. Piecul, wydaw. Klubu Książki Katolickiej, Poznań 2002.

Rusaczyk J., *Muzyka i jej wpływ na życie i rozwój człowieka* [online], http://www.wychmuz.pl/arttykul_ar_124.html [dostęp: 31.07.2022].

Samulnik T., *Główne tezy teologii muzyki Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Teologia w Polsce” 11 (2017), nr 2, s. 217–235.

Skarżyński H., *Muzyka i medycyna* [online], rozm. przepr. J. Chyłkiewicz, <http://slysze.inz.waw.pl/muzyka-i-medycyna-wywiad-z-prof-h-skarzynskim/> [dostęp: 31.07.2022].

Socjologia muzyki w Polsce. Pęknięcia i kontynuacje, red. M. Choczyński, A. Rozalska, K. Drzewek, Warszawskie Wydawnictwo Socjologiczne, Warszawa 2019.

Uchyla-Zroski J., *Promuzyczne zachowania młodzieży w okresie dorastania i ich uwarunkowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1999.

Wierzbńska G., *Wprowadzenie do filozofii muzyki*, „Estetyka i Krytyka” 15/16 (2/2008–1/2009), s. 347–354.

Wojciszke B., *Człowiek wśród ludzi. Zarys psychologii społecznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009.